

Naxçıvanda kənd təsərrüfatının innovasiya yönümlü inkişafı uğurla həyata keçirilir

"Kənd təsərrüfatı ili" başa çatmaq üzrədir. Bu il də ölkəmizdə və onun Naxçıvan Muxtar Respublikasında aqrar sahə iqtisadiyyatının innovasiya yönümlü inkişafını təmin edən strategiya uğurla həyata keçirilib. Kənd təsərrüfatının inkişafını nəzərdə tutan dövlət proqramlarının uğurlu icrası, bu sahəyə dövlət büdcəsindən subsidiyaların ayrılması təsərrüfatçılara yeni stimül verib, muxtar respublikada əkinçiliyə, həmçinin kənd təsərrüfatının digər sahələrinə marağın artmasına səbəb olub. Bu isə həm də təşəbbüskarlığın artması, fərdi təsərrüfatçılığın inkişafı deməkdir.

Dövlətimizin bu sahəyə diqqət ayırması heç də təsadüfi deyil. Çünki ölkəmiz yeraltı təbii sərvətlərlə zəngin olsa da, həmin sərvətlər nə vaxt tükənəcək. Bu gün hazırda neftin dünya bazarında ucuzlaşması iqtisadiyyatımıza təsirsiz ötüşmür. Bu baxımdan qeyri-neft sektorunun, sahibkarlığın, xüsusilə kənd təsərrüfatı sahəsinin inkişafı böyük əhəmiyyət kəsb edir. Muxtar respublikamızda bu günədək əkilməyən münbit torpaq sahələrinin əkin dövrünə daxil edilməsi, ucu-bucağı görünməyən meyvə bağlarının salınması, heyvandarlığın, quşçuluğun, balıqçılığın inkişafı, istixanaların, yeni soyuducu anbarların istifadəyə verilməsi bir daha onu göstərir ki, Naxçıvanda kənd təsərrüfatının inkişafı istiqamətində həyata keçirilən dövlət siyasəti uğurlu nəticələr verməkdədir.

Günün ən aktual məsələsi: ərzaq təhlükəsizliyi

Bu gün dünyada gedən sürətli qloballaşma prosesləri fonunda baş verən maliyyə böhranları və dünya bazarında neftdən tutmuş ərzağadək bütün məhsulların qiymətlərindəki qeyri-stabilitlik, ekoloji katalizmlər ərzaq təhlükəsizliyi məsələsini bir daha gündəmə gətirir. Səvindirici haldır ki, muxtar respublikada həyata keçirilən iqtisadi islahatlar əhəlinin keyfiyyətli ərzaq məhsulları ilə təmin olunmasını, kənd təsərrüfatının bütün sahələrinin inkişafı məsələsini ön plana çıxarıb. Bu mənada, ötən dövrdə muxtar respublikada qəbul edilmiş 2005-2010-cu illəri əhatə edən kartofçuluğun inkişafı üzrə, 2008-2015-ci illərdə əhəlinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair və 2012-2015-ci illərdə meyvəçiliyin və tərəvəzçiliyin inkişafı üzrə dövlət proqramlarının uğurlu icrası kənd təsərrüfatı sahəsinin dinamik inkişafına təkan verib, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə şərait yaradıb.

Kənd təsərrüfatının inkişafı və ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması istiqamətində aparılmış məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində 2015-ci ildə muxtar respublikada 106 min 282 ton taxıl, 82 min 16 ton tərəvəz, 45 min 43 ton kartof, 38 min ton bostan məhsulları, 66 min 465 ton meyvə və giləmeyvə istehsal olunub. Bu da 1995-ci ildəki göstəriciləri müvafiq olaraq 4,5 dəfə, 63,1 dəfə, 112,5 dəfə, 95 dəfə və 3,5 dəfə üstələyib.

Təbii ki, bütün bunlar ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir. 24 ildir blokada vəziyyətində olan muxtar respublikamızda bu istiqamətdə görülən işləri yüksək qiymətləndirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev deyib: "Naxçıvanda ərzaq təhlükəsizliyi məsələləri, demək olar ki, tam şəkildə öz həllini tapmışdır. Bu da böyük

nailiyyətdir, böyük uğurdur".

Muxtar respublikada aqrar sektorun inkişafının davamlılığı təmin olunub

Naxçıvanda aqrar sektorun inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Bu gün əvvəlki illərdə olduğu kimi, min bir zəhmətlə yetişdirilən məhsul suvarma suyu çatışmazlığı ucbatından tələf olmur, yetişdirilən məhsul tarlada dəyər-dəyməzinə satılmır, sovet dövründən qalmaqaldan və yararsız maşın-mexanizmlərdən istifadə edilmir. İndi ən müasir kənd təsərrüfatı texnikaları əkinçinin xidmətinə verilib. Torpaq mülkiyyətçiləri sərf etdikləri yanacaq və motor yağlarına görə yardımlar alır. Bu gün əkinçi yaxşı məhsuldarlığa nail olmaq üçün yüksək reproduksiya toxum növlərini, mineral gübrələri haradan və kimdən alacağını yaxşı bilir. Bu isə, nəticə etibarilə, muxtar respublikada kənd təsərrüfatının inkişafında yeni mərhələnin başlanmasına stimül verir.

Babalarımız həmişə "su həyatdır, təknəmizin çöreyidir" deyiblər. Çünki su olmayan yerdə yaşamaq, əkinçiliklə məşğul olmaq, məhsul əldə etmək də mümkün deyil. Mütəxəssislərin fikrincə, kənd təsərrüfatının inkişafı, ilk növbədə, mövcud su ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi və suvarmanın təkmilləşdirilməsi ilə yanaşı, istifadəsiz qalmış torpaqların əkin dövrünə daxil edilməsi ilə mümkündür. Bütün bunlar nəzərə alınaraq muxtar respublikada həmin istiqamətlərdə kompleks işlər görülüb, meliorasiya və su təsərrüfatı sahəsində bir sıra mühüm layihələr həyata keçirilib. Ötən dövr ərzində torpaq sahələrinin meliorativ cəhətdən münbitləşdirilməsi və suvarma suyunun tələbatın səmərəli ödənilməsi üzrə həyata keçirilən tədbirlər əkin sahələrinin daha da genişlənməsinə, məhsul bolluğuna rəvac verib.

Təsadüfi deyil ki, Heydər Əliyev Su Anbarı istifadəyə verildikdən sonra Babək rayonunda 4 min 364 hektar, Culfa rayonunda 2 min 311 hektar, Şahbuz rayonunda 244 hektar, ümumilikdə isə 6 min 919 hektar yeni torpaq sahəsi əkin dövrünə daxil edilib, su anbarı vasitəsilə suvarılan torpaqların sahəsi 16 min 830 hektara çatdırılıb. Arpaçay və Uzunoba su anbarlarında əsaslı təmir işləri başa çatdıqdan sonra Şərur, Sədərək, Babək və Kəngərli rayonlarında suvarma işləri daha da yaxşılaşdırılıb.

Bu il dekabrın 8-də açılışı olan Vayxır sol sahil suvarma və drenaj şəbəkəsinin istifadəyə verilməsi ilə Babək rayonunun Nəhrəm kəndinin 1170 hektar və Culfa rayonunun Bənəniyar kəndinin 1050 hektar ol-

maqla, ümumilikdə, 2220 hektar torpaq sahəsinə ən müasir sistem vasitəsilə suvarmaq mümkün olacaq. Kəngərli rayonunun Böyükdüz kəndi ərazisində vaxtilə mövcud olmuş yeraltı suvarma şəbəkəsinin 400 hektar ərazini əhatə edən hissəsində bərpa işləri başa çatdırılıb.

Təsadüfi deyil ki, "Kənd təsərrüfatı ili" elan edilmiş 2015-ci ildə 61 min 414 hektar sahədə əkin işləri aparılıb. Bu, görülən kompleks tədbirlər nəticəsində mümkün olub.

Yuxarıda kənd təsərrüfatı sahəsinin lazımı texnika ilə təmin olunduğunu qeyd etmişdik. Bəli, muxtar respublikada bu məsələ xüsusi yarılmış qurumun daim diqqət mərkəzindədir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədri "Aqrar bölmədə lizinçin genişləndirilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" 2005-ci il yanvarın 28-də imzaladığı Sərəncam ilə "Naxçıvan Aqrarlığın" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin yaradılması aqrar sektorda nəzərdə tutulan işlərin keyfiyyətlə yerinə yetirilməsi, sahibkarların əməyinin yüngülləşdirilməsinə, onların lazımı texnika və avadanlıqlarla vaxtında və güzəllə işlərlə təmin edilməsinə böyük töhfə verib.

Ötən dövrdə "Naxçıvan Aqrarlığın" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin xətti ilə 180 ədədi 2015-ci ildə olmaqla, ümumilikdə, 1685 müxtəlif təyinatlı kənd təsərrüfatı texnikası və texnoloji avadanlıq alınaraq muxtar respublikaya gətirilib. Gətirilmiş texnika və avadanlıqlardan 1370 ədədi torpaq mülkiyyətçilərinə nağd və lizinç yolu ilə satılıb.

İstehsalçının maraqlarını təmin edən dövlət qayğısı

Aqrar sahəyə göstərilən dövlət qayğısına daha bir nümunə: əhəlini təzə və keyfiyyətli ərzaq məhsulları ilə təmin etmək məqsədilə 2015-ci ildə 7 istixana təsərrüfatı, tutumu 480 ton olan 2 soyuducu anbar yaradılıb. Beləliklə, muxtar respublikada istixana komplekslərinin ümumi sahəsi 100 min kvadratmetrə, soyuducu anbarların sayı 22-yə, tutumu isə 12 min 730 tona çatdırılıb.

Buradan da görünür ki, aqrar bölmə üzrə prioritet istehsal sahələrinin müəyyənləşdirilməsi, həmin sahələrin digər sahələrlə əlaqəli inkişafı strategiyası uğurla həyata keçirilir. Bununla birlikdə ixrac sahəsində dünya təcrübəsində geniş istifadə olunan müxtəlif formalarla (konsiqnasiya və sair) bərabər, onun müasirləşdirilməsi hesab edilən neqliyyat, sığorta, informasiya və digər sahələr təkmilləşdirilib. Müxtəlif maddi-texniki təchizat və aqroservis müəssisələri, marketinq xidmətləri, yarmarkalar, saxlama, qablaşdırma, emal müəssisələri və digər strukturlar yaradılıb. Eyni zamanda, əsas ərzaq məhsullarının zəruri səviyyədə istehsal olunmasına şərait yaradılıb, yerli və xarici məhsul ərzaq məhsullarının keyfiyyətinə səmərəli nəzarət mexanizmi tətbiq olunub. Bu və ya digər amillərin iqtisadi fəaliyyət prosesində lazımlı nəzərə alınması kənd təsərrüfatının, bütünlükdə aqrar-sənaye kompleksinin ictimai istehsal əlaqələrinin təkmilləşdirilməsinə, istehsalın həcmində artmasına, aqrar sektorun dinamik inkişafına ciddi əsaslar yaradıb.

Məlumdur ki, aqrar islahatların həyata keçirilməsinin başlıca məqsədi muxtar respublikada bazar iqtisadi münasibətlərinə uyğun xüsusi təsərrüfat formalarının təşkilinə nail olmaq və aqrar bölmənin bütün sahələrində sahibkarlığı hər vasitə ilə inkişaf etdirməkdir. Bu istiqamətdə həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər isə artıq öz səmərəsini verməkdədir.

Daxili bazarın qorunması istiqamətində görülən işlər də muxtar respublikada aqrar bölmənin inkişafına əsaslı təsir göstərir. Bu da həqiqətdir ki, iki xarici dövlətlə sadələşdirilmiş gömrük-keçid məntəqələrinin fəaliyyət göstərdiyi regionda daxili bazarın qorunması asan məsələ deyil. Amma məhsul yığım dövründə aidiyyəti dövlət qurumlarının birgə əməyi nəticəsində əhəlinin sağlamlığına mənfi təsir göstərə biləcək keyfiyyətsiz məhsulların muxtar respublikaya gətirilməsinə yol verilmir. Beləliklə, daxili bazarda yerli isteh-

salın həcmi getdikcə artır. Hər həftənin şənbə və bazar günləri Naxçıvan şəhərində və rayon mərkəzlərində kənd təsərrüfatı məhsullarının satış yarmarkalarının təşkil edilməsi də bu məsələdə öz müsbət rolunu oynayır. Bu halda kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsulları istehsalçıları öz məhsullarını birbaşa bazara çıxarmaq imkanı əldə edirlər.

Heyvandarlıq ildən-ilə inkişaf etdirilir, məhsuldarlıq yüksəlir

Ana təbiət muxtar respublikamızdan heç nəyi əsirgəməyib. Naxçıvanın münbit, bərkətli torpağı, gözəl iqlimi, zəngin bitki örtüyü heyvandarlığın inkişafına imkan verir. Muxtar respublikada heyvanların cins tərkibini yaxşılaşdırmaq istiqamətində işlər görülür. Artıq muxtar respublikaya 1937 baş, o cümlədən 89 baş "Şvis", 535 baş "Simmental" və 1313 baş "Holştin-friz" cinsindən olan damazlıq düyünlər gətirilərək lizinç yolu ilə sahibkarlara verilib. Cari ilin ötən dövründə süni yolla mayalandırılmış mal-qaralardan 3 min 223 baş sağlam bala alınıb.

Muxtar respublikada yaradılmış heyvandarlıq komplekslərinin və kiçik sahibkarlıqla məşğul olanların səmərəli fəaliyyəti nəticəsində yüksək məhsuldar heyvanların baş sayı artıb, əhalidə olan yerli mal-qaranın cins tərkibi yaxşılaşıb, nəticədə, heyvandarlıq məhsullarının (ət və süd) istehsalı xeyli çoxalıb. Bütün təsərrüfat kateqoriyalarında qaramalın sayı 109,4 min baş, qoyun və keçilərin sayı 662,8 min baş təşkil edib ki, bu da 1 yanvar 1996-cı il tarixə olan göstəriciləri müvafiq olaraq 2 dəfə və 2,4 dəfə üstələyib.

Ötən illər ərzində kənd təsərrüfatının mühüm sahələrindən olan quşçuluğun inkişafı da muntəzəm olaraq dəstəklənib, 64 quşçuluq təsərrüfatı yaradılıb. Muxtar respublikada quşçuluq təsərrüfatlarının fəaliyyətini əlaqələndirmək məqsədilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Quşçuluq Birliyi yaradılıb. Balıqçılığın inkişafı da diqqətdə saxlanılıb, 14 balıqçılıq təsərrüfatı istifadəyə verilib.

Həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər məhsul istehsalının artımına da təsir göstərib. 1995-ci ilə nisbətə cari ildə ət istehsalı 2,5 dəfə artaraq 13 min 812 tona, süd istehsalı 2,3 dəfə artaraq 80 min 244 tona, yumurta istehsalı 1,9 dəfə artaraq 73 milyon 486 min ədədə, yun istehsalı isə 1,9 dəfə artaraq 1009,6 tona çatıb.

Naxçıvan Muxtar Respublikası ekoloji cəhətdən ən az çirklənmiş torpaq sahələrinə malik regiondur. Müasir dünyada insanlar ekoloji məsələlərə, ekoloji baxımdan təmiz, geni dəyişdirilməmiş məhsullara daha çox maraq göstərirlər. Bəlkə də, buna görə muxtar respublikada istehsal olunmuş kənd təsərrüfatı məhsulları xarici ölkələrdə də yüksək dəyərləndirilir. Bu məhsullar əvəzolunmaz dad-tamı və keyfiyyəti ilə həmişə seçilib. Təsadüfi deyil ki, bu il Naxçıvandan ixrac olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının həcmi artıq 96 milyon 518 min ABŞ dollarından çox olub. Bu, böyük nailiyyətdir.

Muxtar respublikada kənd təsərrüfatı sahəsində qazanılan uğurlara böyük zəhmətlər hesabına nail olunub. Ancaq realıq da budur ki, insan zəhməti olmadan heç nə əldə etmək mümkün deyil. Ənənəyə görə insana "Sən mənə tər ver, mən sənə zər" deyir. Zəhmətkeş, işgüzar naxçıvanlılar da aqrar sektor daxil olmaqla, iqtisadiyyatın bütün sahələrini davamlı inkişaf etdirmək üçün yorulmadan çalışırlar. Bu baxımdan əminliklə deyə bilərik ki, ulu öndər Heydər Əliyevin bizə göstərdiyi doğru yolla daim inamla irəlilədiyimiz, verilən tapşırıqları vaxtında yerinə yetirdiyimiz müddətdə muxtar respublika həmişə inkişaf edəcək, yüksələcək, regional cazibə mərkəzi kimi öz mövqeyini qoruyacaqdır.

Rauf Əliyev,
AZƏRTAC-ın Naxçıvan
Muxtar Respublikasındakı
bürosunun rəhbəri